

KLAGANDE

Socialnämnden i Ronneby kommun
372 80 Ronneby

MOTPART

[REDACTED]

Ombud: Jur.kand. Emilia Liedbeck
C J Advokatbyrå AB
Cardellgatan 1
114 36 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Växjö:s dom den 12 februari 2015 i mål nr 4045-14,
se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Socialnämnden i Ronneby kommun yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom i vad den avser väntetid och fastställer nämndens beslut. Till stöd för sin talan anför nämnden bl.a. följande. Enligt doktrin kan en kommun bevilja passiv tillsyn i form av dagjour eftersom ändrade regler som tar sikte på Försäkringskassans assistansersättning inte utan särskild föreskrift gäller personlig assistans enligt LSS.

██████████ motsätter sig ändring av förvaltningsrättens dom och anför bl.a. följande. Hjälpbehov ska bedömas på samma sätt oavsett om beslutet gäller LSS eller assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken (SFB). I praxis har godtagits att tillsyn ska ses som ett annat personligt hjälpbehov som ska ersättas som aktiv tid.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Enligt 9 a § andra stycket LSS gäller att den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov även har rätt till personlig assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Enligt 51 kap 2 § första stycket SFB gäller motsvarande för assistansersättning från Försäkringskassan.

Rättsfallet RÅ 2010 ref. 17 och kammarrättspraxis ger stöd för att även sådan tillsyn som inte bedöms som aktiv kan ses som sådana andra personliga behov som berättigar till personlig assistans enligt LSS.

Såsom förvaltningsrätten anfört har ██████████ ett tillsynsbehov, som inte är av sådan övervakande karaktär att han behöver ha någon i sin omedelbara närhet. Behovet utgör därmed inte ett grundläggande behov. Tillsynsbehovet avser de timmar då han är vaken och inte befinner sig på

daglig verksamhet. Det utgör därför sådant annat personligt behov som berättigar till personlig assistans enligt 9 a § andra stycket LSS.

Vad gäller assistansersättning enligt SFB omfattas sådan tillsyn under dagtid inte av reglerna för väntetid (tidigare jourtid), alltså att en timmes väntetid anses motsvara en fjärdedels assistanstimme, eftersom sådan tid endast avser dygnsvila, se 6 § andra stycket Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1993:24) om assistansersättning. När det är fråga om tillsyn som annat personligt behov beräknas antal timmar på vanligt sätt, se Försäkringskassans vägledning 2003:6 version 13, s. 132.

Försäkringskassans reglering ger alltså inte stöd för socialnämndens yrkande, även om denna reglering skulle tillämpas analogt, eftersom det är fråga om tillsyn under dagtid. I avsaknad av annat stöd instämmer kammarrätten i förvaltningsrättens bedömning att [REDACTED] ska beviljas personlig assistans med fulla timmar avseende tillsyn istället för en fjärdedels tid och att målet ska återförvisas till socialnämnden för beräkning av antalet timmar. Socialnämndens överklagande ska således avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kammarrättsrådet Bengt Green (ordförande), kammarrättsrådet Göran Mattsson (referent) och tf. kammarrättsassessorn Hanna Shev har deltagit i avgörandet.

Föredragande: Johan Åkerhed

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I VÄXJÖ****DOM**
2015-02-12
Meddelad i
VäxjöMål nr
4045-14**KLAGANDE**

[REDACTED]

Ombud: [REDACTED]

MOTPARTSocialnämnden i Ronneby kommun
372 80 Ronneby**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Socialnämnden i Ronneby kommuns beslut den 24 oktober 2014

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller delvis överklagandet och ändrar Socialnämnden i Ronneby kommuns beslut på så sätt att personlig assistans för tillsyn beviljas som fulla timmar istället för väntetid. Förvaltningsrätten återförvisar målet till socialnämnden för beräkning av antalet timmar.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet i övrigt.

YRKANDEN M.M.

Genom det överklagade beslutet avslog socialnämnden delvis [REDACTED] [REDACTED] ansökan om fortsatt rätt till personlig assistans enligt 9 § 2 LSS. [REDACTED] ansökte om 112 timmar per vecka och beviljades i det överklagade beslutet personlig assistans med 44 timmar per vecka då han är i daglig verksamhet och bor hos sin mamma och 53,5 timmar per vecka de veckor han inte är i daglig verksamhet och bor hos sin mamma. Beslutet motiverades med att [REDACTED] får anses vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor med ett mindre antal timmar per vecka.

[REDACTED] överklagar beslutet och anför bl.a. följande. Han yrkar att behovet av tillsyn som kommunen har beviljat ska ersättas med aktiva timmar och inte som kommunen har beräknat jourtid. Han yrkar även att han ska bli beviljad assistans för kommunikation som grundläggande behov och att bli beviljad assistans vid sjukhusvistelse. LSS-handläggaren har gjort fel i sin uträkning angående tillsyn där han blivit beviljad jourtid mellan beviljade aktiviteter. Det framgår tydligt av Försäkringskassans vägledning 2003:6 version 12 s. 122 andra stycket att när det är fråga om tillsyn (antingen som grundläggande eller andra personliga behov) så ska inte endast en fjärdedels tid beviljas i form av väntetid, utan då ska tiden beräknas på vanligt sätt. Vad gäller kommunikation så saknar han i stort sett allt tal och kommunicerar genom ord och tecken där många tecken är hans egna. Hans ord kan vara svåra att förstå. Det är av största vikt att hans omgivning förstår hans kommunikationssätt för att han ska kunna leva som många andra i hans ålder och vara fullt delaktig i samhället. De tre förutsättningar som ska vara uppfyllda - kunskap om den funktionsnedsatte, kunskap om funktionsnedsättningen och kunskap om sättet att kommunicera är uppfyllda med hänvisning till intyg i målet.

Socialnämnden vidhåller sitt beslut.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

██████████ tillhör ostridigt personkretsen i 1 § 1 LSS och har enligt 7 § LSS rätt till insatser i form av särskilt stöd och service enligt 9 § 1-9 om sådan hjälp behövs i hans livsföring och om behovet inte tillgodoses på annat sätt. Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Till de insatser som kan beviljas hör enligt 9 § 2 LSS biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans.

Personlig assistans definieras i 9 a § första stycket LSS som personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den funktionshindrade (grundläggande behov).

Till de grundläggande behoven hör att kunna kommunicera med andra och därmed kunna skapa och upprätthålla sociala kontakter. Ett sådant behov kan föreligga om det krävs god kunskap om den funktionshindrade och dennes funktionshinder och kommunikationssätt för att kunna förstå vad den funktionshindrade vill säga och för att hjälpa honom eller henne att uppfatta budskap som andra vill förmedla (RÅ 2010 ref. 17).

Behov som är av tillsynskaraktär anses inte som ett grundläggande behov förutsatt att det inte handlar om aktiv tillsyn av övervakande karaktär (jfr RÅ 2009 ref. 57). Den som har rätt till personlig assistans för sina grundläggande behov har dock också rätt till tillsyn som inte kan räknas som aktiv, om behovet inte tillgodoses på annat sätt. Behovet av tillsynsinsatser

kan i så fall ingå i sådana andra personliga behov som avses i 9 a § andra stycket LSS (jfr RÅ 2010 ref. 17).

Föremål för prövning är huruvida [REDACTED] ska beviljas personlig assistans för kommunikation som grundläggande behov, assistans vid sjukhusvistelse samt om behovet av tillsyn ska ersättas med aktiva fulla assistanstimmar istället för väntetid.

Kommunikation

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] inte har något tal utan att han kommunicerar via teckenspråk samt en del andra egna tecken. Han förstår vad som sägs till honom men svarar genom att teckna.

Socialnämnden har anfört att [REDACTED] vid toalettbesök kan kommunicera via knackningar eller ge ifrån sig ljud när han är klar. För att kommunikation ska ingå som ett grundläggande behov krävs att tre krav är uppfyllda. Det handlar om kunskap om den funktionsnedsatte, kunskap om funktionsnedsättningen och kunskap om sättet att kommunicera. Det krävs inte någon specifik kunskap om [REDACTED] och hans funktionsnedsättning. Hans behov av hjälp vid kommunikation räknas således inte som ett grundläggande behov. Kommunikation som andra personliga behov ska heller inte beräknas om han samtidigt har andra personliga behov såsom t.ex. en fritidsaktivitet. Tiden för hjälp med kommunikation sker då parallellt med andra personliga behov och räknas inom ramen för den aktiviteten.

[REDACTED] har anfört att syftet med kommunikering som grundläggande hjälpbehov är att möjliggöra att han upprätthåller och skapar sociala kontakter med andra människor. Han saknar i stort sett allt tal och kommunicerar genom ord och tecken, där många tecken är hans egna. Det är av stor vikt att omgivningen förstår hans kommunikationssätt för att han ska

kunna leva som andra i sin ålder och vara fullt delaktig i samhället. [REDACTED] anser att alla förutsättningar för att kommunikation ska ses som ett grundläggande hjälpbehov är uppfyllda. Han åberopar läkarintyg utfärdat av habiliteringsöverläkare [REDACTED] och logoped [REDACTED] där det bl.a. framgår följande. [REDACTED] är i stort behov av att omgivningen förstår hans ord och tecken för att han inte ska bli orolig eller sluta kommunicera med tecken. Han behöver stöd i alla situationer där han använder kommunikation för att göra sig förstådd. Det är av största vikt att omgivningen förstår [REDACTED] kommunikationssätt för att han inte ska passiviseras. Det krävs att den som arbetar med honom är teckentalande.

Förvaltningsrätten gör följande bedömning.

[REDACTED] är i behov av hjälp för att kunna kommunicera med andra. Det krävs kunskap om hans kommunikationssätt – teckenspråk – men någon kunskap om honom eller hans funktionshinder är inte nödvändigt för att kunna kommunicera med honom (jfr RÅ 2010 ref. 17). Förvaltningsrätten instämmer därför i socialnämndens bedömning att behovet inte är av sådan karaktär att det kan ses som ett grundläggande behov. Behovet av assistans för kommunikation såsom annat personligt behov får anses tillgodosett genom de andra personliga behov som han har beviljats personlig assistans för. Rätt till ytterligare personlig assistans för kommunikation föreligger därmed inte.

Assistans vid sjukhusvistelse

Socialnämnden har anfört att vid sjukhusvistelse anses normalt sjukvården kunna uppfylla den enskildes behov av stöd och service. Särskilda skäl kan vara att den enskildes funktionsnedsättning skapar särskilda svårigheter att kommunicera med andra än den personliga assistenten. [REDACTED]

har inte någon beviljad assistans på daglig verksamhet. Det saknas därför särskilda skäl till assistans under sjukhusvistelse.

Förvaltningsrätten gör följande bedömning.

Nämnden har ansvar för insatsen personlig assistans eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans i den utsträckning som följer av LSS. Även om flertalet patienters behov tillgodoses av sjukhusets personal vid sjukhusvistelse utesluter inte detta att ett eller annat behov inte tillgodoses vid sjukhusvistelse på så sätt som avses i 7 LSS. [REDACTED] har emellertid inte gjort sannolikt att så skett. Förvaltningsrätten finner därmed att socialnämnden har haft fog för sitt beslut att avslå yrkandet om personlig assistans för sjukhusvistelse.

Väntetid

Socialnämnden anför att [REDACTED] inte är i behov av tillsyn av övervakande karaktär och att det därmed inte utgör något grundläggande behov. Det framgår dock att [REDACTED] inte kan lämnas ensam. Han kan vistas ensam i sitt rum och titta på tv eller musik medan hans gode man vistas inom hörbart avstånd. Det händer att [REDACTED] går ut utan att säga till vart han går. Det händer även att han går in till närmsta granne och hälsar på. [REDACTED] kan inte lämnas själv eftersom han inte förstår att han kan utsätta sig själv för fara. Han kan utsätta sig själv eller andra för fara genom att han kan sätta på spis och tvättmaskin eller att han kan cykla eller gå iväg och inte hitta hem. Hans lokalsinne sträcker sig till hemmiljön. Han har dock inte något aggressivt beteende där han kan skada sig själv eller andra. Det har inte uppstått någon situation där han utsatt sig själv eller andra för fara. [REDACTED] är i behov av tillsyn under helger och under de skolfria veckorna då han inte har planerade aktiviteter. Han har dock inte behov av en fysisk person i direkt närhet varför behovet av tillsyn ska ingå i jourtid, vilket

avser den tid då den personliga assistenten står till arbetsgivarens förfogande på arbetsstället för att vid behov utföra arbete.

Förvaltningsrätten gör följande bedömning.

Förvaltningsrätten instämmer i socialnämndens bedömning att [REDACTED] [REDACTED] har ett tillsynsbehov, men att det inte är av sådan övervakande karaktär att han behöver ha någon i sin omedelbara närhet. Behovet utgör därmed inte ett grundläggande behov. [REDACTED] tillsynsbehov avser de timmar då han är vaken och inte befinner sig på daglig verksamhet. En sådan tillsyn på dagtid omfattas inte av reglerna för väntetid (tidigare jourtid) eftersom sådan tid enligt ordalydelsen avser dygnsvila (jfr 6 § andra stycket Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1993:24) om assistansersättning). [REDACTED] tillsynsbehov ska därmed tillgodoses som annat personligt behov (jfr 9 a § andra stycket LSS) och inte som väntetid. När det är fråga om tillsyn som andra personliga behov, ska inte endast en fjärdedels tid beviljas utan antal timmar ska beräknas på vanligt sätt (Försäkringskassans vägledning 2003:6 version 112, s. 122). Mot bakgrund av detta finner förvaltningsrätten att [REDACTED] ska beviljas fulla timmar istället för väntetid och att målet ska återförvisas till socialnämnden för beräkning av antalet timmar.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1D)

Magnus Hansson

I avgörandet har även nämndemännen Gustaf Bergström, Åke Karlsson och Tor Lejdfors deltagit.

Föredragande Michelle Åbergh

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.